

LITERATUUR EN KUNST

Nog eens de Schoolbibliotheek.

In het nummer van 12 Dec. 1930 heb ik het pleit gevoerd voor de vorming van een leesbibliotheek door onze christelijke scholen, als een mogelijke oplossing voor het urgente vraagstuk der Jeugdlektuur.

De gedachte, die ik in dat artikel opperde was in het kort deze:

Als een officieel aan de school verbonden instituut worde in het leven geroepen een bibliotheek, die hetzij uit de middelen van het Bestuur, hetzij uit een door de ouders gecontributeerd fonds wordt bekostigd. De leiding worde opgedragen aan een der leden van het personeel, die ten dezen belangstelling heeft en met de gegevens, die ter beschikking staan, de bibliotheek samenstelt naar het beginsel: geen enkel boek wordt opgenomen, waarvan ik de geschiktheid in 't algemeen niet of door eigen lectuur, of op het gezag van een betrouwbare recensie voor mijn rekening nemen kan. En de ouders voeren den regel in: geen boek wordt in huis gebracht (voorzoover ze het niet zelf doen en dus zelf de verantwoordelijkheid dragen), dat niet van de schoolbibliotheek afkomstig is.

Met voldoening mag ik constateeren, dat men in den kring onzer lezers over dit voorstel heeft nagedacht. Ik ontving onderscheiden brieven, welker Schrijvers hun sympathie uitspraken met de gepropageerde gedachte. Sommigen van deze brieven bevatten de mededeeling, dat men ter plaatse reeds in dezen geest werkte en over de resultaten tevreden was. Enkel een kwamen met een nadere vraag of een voor de praktijk dienstige opmerking. Met het oog op deze correspondentie meen ik nog eens op het onderwerp te mogen terugkomen. Gezien de belangstelling, die voor deze zaak bestaat, althans bij een groep van onze lezers, acht ik de behandeling van deze brieven op de algemeene basis van een artikel en dus een nog eens weer schrijven over deze materie voldoende gerechtvaardigd.

Voorzoover deze correspondentie melding maakt van reeds bestaande schoolbibliotheeken en hun goede werking, moge ik volstaan met haar te releveeren als een dankbaar aanvaarde steun. Wat enkele onderwijzers schrijven over hun bibliotheekbedrijf en de belangstelling en medewerking van de zijde der ouders, versterkt mij in de meening, dat de schoolbibliotheek een — ik zeg niet de, maar een — oplossing is voor het vraagstuk der Jeugdlektuur.

Op enkele vragen en opmerkingen echter wil ik gaarne even nader ingaan, omdat zulks misschien ook voor anderen, dan de rechtstreeks geïnteresseerden, van nut kan zijn.

Zoo stelt een van de brieven de vraag, of in zulk een door de christelijke school samengebrachte en voor de jeugd uit christelijke gezinnen allereerst bestemde bibliotheek ook „neutrale boeken“ een plaats mogen vinden.

Nu zou men over den inhoud van dat begrip „neutrale boeken“ kunnen gaan disputeeren; maar die zal in dit verband wel bedoeld zijn als: niet-specifiek christelijk en dus vat ik de strekking van deze vraag op als: moeten (mogen) we ook niet-specifiek christelijke boeken opnemen.

Wat daarop te antwoorden?

Ik geloof dit. Voorop staat, dat we voor de jeugd uit onze christelijke gezinnen in de eerste plaats christelijke boeken begeeren. Dat is geen particularisme, en geen bekrompenheid, maar eisch van ons levensbeginsel, eisch ook van de praktijk der christelijke paedagogiek. Er gaat van een boek iets uit, er gaat van een goed boek zelfs veel uit en dus zoeken we als lectuur voor onze kinderen allereerst zulke, die hen bouwen kan tot de overtuiging, waarin we ze wenschen op te voeden. De te vormen schoolbibliotheek moet dus bevatten de goede christelijke jeugdboeken van auteurs als Schrijver, v. d. Hulst, Gordeau, P. Brouwer, Hana, Kingmans, J. B. de Liefde, O. A. de Ridder, W. Schippers, Mej. Ingwersen, Mevr. Westerbrink-Wirtz, Mej. de Liefde, Mej. v. d. Flier, Joh. Breevoort, W. Riem-Vis e.d.

Maar met hun werk vormt men geen bibliotheek, die voor eenige jaren leesstof biedt aan een over het algemeen zeer leesgrage jeugd. En dus stelt de praktijk vanzelf voor de behoefte aan meer boeken. Voor de kinderen van het derde en vierde leerjaar vindt men dan voldoende voorraad in de collecties van uitgeverij als Callenbach, Bredée, Meinema (men zie daarvoor b.v. de jaarlijksche boekbeoordeling van „De Zondagsschool“, die ik in het vorige artikel noemde), maar voor de oudere leerlingen wordt het moeilijker, vooral wanneer de bibliotheek een groote school moet bedienen. Men kan dan, naar mijn meening, uit de goed-neutrale boeken zonder bezwaar een keuze doen. Uit de goed-neutrale boeken, d.w.z. de niet-christelijke boeken, die geen onchristelijke gedachten dragen of voorstellingen geven. Zulke boeken zijn er: historische verhalen, reisbeschrijvingen, dierboeken e.d.,

maar men moet ze zorgvuldig uitkiezen en schiften. Juist op dit gebied is er heel veel, waartegen geen ernstig principieel bezwaar rijst wat geest of strekking betreft, doch dat in details, soms in het woordgebruik, toch ongewenschte elementen bevat en daarom niet geschikt is. De schoolbibliotheek, die een vertrouwenspositie inneemt, geve zulke boeken niet uit: wat ze uit het niet-christelijke kiest, mag in geen enkel opzicht in disharmonie zijn met den geest van het onderwijs der school. In dit laatste ligt het criterium, als het gaat over de vraag naar neutrale boeken voor de schoolbibliotheek. En de leider van de bibliotheek heeft dit criterium aan te leggen: op hem komt de zaak ten slotte neer. En dus zou ik het schoolbestuurslid, die deze vraag stelde, in overweging willen geven zich te vergewissen, of de geschikte persoon voor dit leiderswerk te vinden is. Zoo ja, dan acht ik het geen bezwaar, ook „neutrale boeken“ in de bibliotheek op te nemen, mits de christelijke in zoo groot mogelijk aantal aanwezig zijn. En met dien leider worde dan te voren op dit punt zorgvuldig overleg gepleegd.

Een tweede vraag, die gedaan werd, is, hoe het Bestuur of de fondscommissie het toezicht moet uitoefenen op de samenstelling van de bibliotheek, als onder hen geen ter zake kundigen zijn.

Uiteraard raakt deze vraag een zeer particuliere sfeer. Ik beantwoord haar dan ook alleen maar in 't algemeen. Want zooals de leiding der christelijke school zelf een vertrouwensvraagstuk is en gegeven wordt in handen van iemand, dien men bekwaam, met name in principiële zin bekwaam acht en achten moet, zoo is het ook met de eventuele schoolbibliotheek. En het terzake-kundig-zijn, waar de vrager over spreekt, is heel relatief. Vele bestuursleden zijn in zuivere school- en onderwijs-aangelegenheden ook niet ter zake kundig en toch voortreffelijke bestuurders, omdat ze menschen van beginsel zijn, die beginselmatig kennen en vasthouden. Op die beginselvastheid komt het aan, ook bij het toezicht op het beheer der Bibliotheek. En wanneer men dan van die beginselvastheid ook bij den leider overtuigd is (anders benoemen hem niet) zijn de toezichtmaatregelen quaesties van practisch beleid, die zich bij den gang van zaken vanzelf afteekenen.

Een derde vraag, die hier beantwoording vinden moge is, of de bibliotheek ook aan anderen, dan de schoolleerlingen boeken uitleenen moet, of ze dus ook voor het evangelisatiewerk dienstbaar te maken is.

M.i. is dit een ander punt, dan het ter zake dienende. In bepaalde gevallen en in zekere omgeving (ik denk b.v. aan een terrein als de bekende zuidoosthoek van Friesland), kan daar iets voor te zeggen zijn. Maar voor het overige is het verstreken van lectuur uit het oogpunt van evangelisatie een arbeid, die niet in eerste instantie ligt op het gebied der school. De schoolbibliotheek dient allereerst gericht te zijn op de behoeften der schoolgaande jeugd en heeft niet een evangeliseerend doel, wordt dus ook naar andere overwegingen samengesteld.

Eindelijk maak ik gaarne melding van een opmerking betreffende de financiering van zulk een schoolbibliotheek. Een schoolhoofd schrijft in zijn brief dit: „tot bestrijding der kosten van een dussdanige bibliotheek mag een bepaald bedrag in rekening worden gebracht bij de verrekening met de gemeentebesturen, zie art. 101 en 55 h. der lager-onderwijswet. Langs dien weg kan elke school langzamerhand op gemakkelijke wijze een goed geoutilleerde schoolbibliotheek inrichten“, een mededeeling, voor welke ik gaarne dank betuig en die ik aan belangstellenden doorgeef.

Hiermee heb ik afgehandeld, wat voortvloeide uit het artikel van 12 Dec. Andermaal moge ik besluiten met het uitspreken van de wenschelijkheid, dat men en als schoolbestuur en als ouders het vormen van een schoolbibliotheek in overweging neme. En de onderwijzers verwijs ik naar het voorname van een hunner collega's, die schrijft, dat hij er zich voor spannen gaat, om aan zijn school zulk een bibliotheek te krijgen.

C. T.

GEESTELIJKE ADVIEZEN

Geestelijke verlaten en haar oorzaak.

Of geestelijke verlaten bij een kind Gods niet altoos haar oorzaak hebben in bedreven en niet-beleden zonde — vraagt één onzer lezers.

Deze vraag roert aan een der smartelijkste ervaringen van Gods volk. Bitterder dan zich door zijn Vader in de hemelen verlaten te gevoelen, is er voor een kind des Heeren niet.

Niet alleen om het gemis van wat het leven en de vreugde zijner ziel is, maar ook om de benauwde aanvechtingen, die er door, en ook zonder tussenkomst des duivels, doorgaans voor hem uit opkomen.

Het schijnt toch zoo in onverzoeijlijken strijd, niet alleen met de liefde en de trouw zijns Gods, gelijk het Woord ons daarvan spreekt, doch ook met zoo tal van beloften die God den zijnen deed, dat de hemelsche Vader zijn kind op aarde zou kunnen verlaten.

En toch — beide de Heilige Schrift en de ervaring der geloovigen van alle tijden getuigen, dat er metterdaad zulke verlaten zijn.

Reeds in Deut. 31:17 en 18 had de Heere ze voor Israël mogelijk gesteld, en zelfs zijn volk er mee bedreigd, zoo zij Hem zouden verlaten en van zijn wegen afwijken. En de klachten — persoonlijke zoowel als nationale — uit de bange ervaring van verlatenheid zijn, gelijk we weten, in de Psalmen (denk aan het klaaglijke: „Mijn God, mijn God, waarom hebt Gij mij verlaten?“ van Psalm 22:2) en in de profetische boeken ver van zeldzaam.

Veel minder zeldzaam nog, dan we op den klank af zouden vermoeden.

Want voor wat met dit door God verlaten-zijn bedoeld wordt, gebruikt de Schrift ook allerlei andere uitdrukkingen. — Het heet ook: een „zich verbergen van den Heere“ (Jes. 57:17), of een „verbergen van zijn aangezicht“ (Ps. 13:2), een „zich doof houden“ (Ps. 83:2), een „zich verre houden“, en een „van verre staan“ (Ps. 10:1).

Voor de uitdrukkingen „verlaten“ en „verbergen van het aangezicht“ worden gedurig, als van de zelfde betekenis nu eens verwisseld en dan weer naast elkander gezet.

Daaruit blijkt, dat de verlaten Gods bij 's Heeren volk nooit, als bij de wereld, een volstrekte en eeuwigdurende, maar altoos slechts een betrekkelijke of gedeeltelijke en tijdelijke is.

Daarom is ze ook in 't minst niet in strijd met de belofte Gods aan zijn volk: „dat Hij hen niet begeven noch verlaten zal (Deut. 31:6 en 8 e.a. pl.). Dat verlaten kan dan tweërlei zijn. Uitwendig: als de Heere zijn volk of zijn kind in allerlei nood en moeite brengt, of zich doof houdt, als ze daaruit tot Hem roepen om verlossing (Ps. 10, 13, 22 en tal van andere plaatsen), of inwendig: als Hij de vertroosting en genieting zijner gemeenschap onthoudt, en zijn kind in geestelijke bestrijding en aanvechting alleen laat (Job 13:24, Ps. 43).

Somtijds ook — en dat is de bangste vorm dezer ervaring — treffen de uit- en de inwendige verlaten saam: Ps. 42, Job 13, Ps. 77, 27, 69 en 102).

Het is nu omtrent deze verlaten dat ons gevraagd wordt, of haar oorzaak al of niet uitsluitend gezocht moet worden in zonde onzerzijds, die dan in de onttrekking van de gemeenschap onzes Gods haar bestraffing vindt. En dan is er geen twijfel aan, of dit is, naar luid der Heilige Schrift, metterdaad zeer dikwijls het geval.

„Denk aan plaatsen als Jes. 54:8: „in een kleinen toorn heb ik mijn aangezicht een oogenblik verborgen“; Jes. 57:17: „Ik was verbolgen over de ongerechtigheid hunner gierigheid en sloeg ze; Ik verborg mij, en was verbolgen“; Jes. 59:2: „maar uwe ongerechtigheden maken een scheiding tusschen ulieden en tusschen uwen God, en uwe zonden verbergen het aangezicht van ulieden, dat Hij niet hoort.“

Doch daarnaast ontmoeten we nu in de Schrift ook niet weinig gevallen van verlaten, die, naar het licht dat de Schrift zelf ons over haar karakter en bedoelen geeft, niet als tuchting om eenige zonde, maar als beproeving zijn op te vatten.

Beslissend is hier reeds het ééne voorbeeld van de verlaten van Job.

In heel de Schrift is er, na onzen Heere Jezus Christus, in zijn lijden, geen toonbeeld van verlatenheid als deze groote lyder des Ouden Verbonds.

Uit- en inwendig beide is Job van God verlaten. En uit die dubbele verlatenheid hooren we hem zoo bitterlijk klagen (hoofdstuk 13:24): „Waarom verbergt Gij uw aangezicht voor mij, en houdt mij voor uwen vijand?“

Maar uit alles blijkt, dat het geen tuchting om eenige zonde was, wat Job daarin overkwam. Het blijkt uit de vrijmoedigheid, waarmee hij zijn toevlucht tot den Heere neemt niet alleen, maar waarmee hij ook zijn zaaks-gerechtigheid, gelijk we het plegen te noemen, voor God en menschen betuigt en verdedigt (hoofdstuk 13:23 en andere verzen).

En als dit nog niet genoeg mocht zeggen, dan doen het toch zeker: het licht dat Gods eigen Woord in hoofdstuk 1 en 2 ons ontsteekt over Job's raadselachtig lijden, en het getuigenis dat de Heere zelf, in de bestraffing van Jobs vrienden, geeft aan de rechtvaardigheid van zijn knecht.

Niet om eenige zonde die hij bedreef werd Job aldus bezocht, maar om, tegenover de lasteringen van Satan, de eere Gods en die van zijn volk te handhaven, in de openbaarmaking van de waarachtigheid en de louterheid hunner liefde.

Zooals ik zeide, is dit ééne voorbeeld van Job reeds een afdoend bewijs, dat niet alle verlaten van Gods kind een bestraffing is over zonde, die de Heere bij Hem ontdekte.

Want wat Job overkwam, kan ieder van Gods kinderen overkomen.

Waarom anders zou ons Job's beproeving in de Schrift zoo breed geteekend zijn?

En — dat ze ook anderen dan Job overkwam, toont ons de Schrift in voorbeeld op voorbeeld.